بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-B12/107
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް: ޙާމިދު އަލީ، ފަރިވާސްގެ / ގދ. ތިނަދޫ (A097212)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު

ނިމުނު ތާރީޚް: 19 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1444
13 ނޮވެމްބަރު 2022

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ނަޒަރުސާނީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:
07 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1444
01 އޮކްޓޫބަރު 2022

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 145-B5/SHN/380-2021/2022/12
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **މާއްދާ:** ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 24 ޖަނަވަރީ 2022
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 19 އޮގަސްޓު 2022

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ވަކާލާތު ވަކީލުން:
ސީނިއަރ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލްއުސްތާޛު މަރްޔަމް ސަމާހާ
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލްއުސްތާޛު މުޙައްމަދު ޢަބްދުﷲ

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް
ޚަދީޖާ ޢަލީ، ވަރުވާސްޓް / ގދ. ތިނަދޫ
ވަކާލާތު ވަކީލު:
އަލްއުސްތާޛު އަލީ ޝާހިދު، [illegible] / ގއ. ވިލިނގިލި

ވީތީ – ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން – މަތީ ކޯޓަކަށް ރުޖޫޢަވުން - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 120 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރު - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 117 ވަނަ މާއްދާ – މައްސަލަ މަޖިސްޓްރޭޓުކޯޓުން ބަލާނުލާ ކޮށް ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއްގައި ވާދަ ނިންމުން ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުން ދެކޭގޮތް

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު:

ތަޢާރުފު:

1. މިއީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-B5/SHN/380-2021/2022/12 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާއެކު ނިންމި ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ، އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [illegible] ހުށަހެޅުމުން [illegible] މި [illegible] / [illegible]، [illegible] ވަނީ[1] އެވެ.

[illegible]

2. [illegible]، [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 ([illegible] [illegible])ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރާއި (4) ވަނަ ނަންބަރާ [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ [illegible] 16 ޖޫން 2021 [illegible].[2]

3. [illegible] 380/Cr-C/2021 [illegible] 22 [illegible]

---

[1] ދަޢުވާ ނަންބަރު A097212

[2] [illegible] 322/2021/CRC/255 (16 ޖޫން 2021) [illegible]

ފޯމުގެ ޖަދުވަލުގެ 29 ވަނަ ނަންބަރުން ފެށިގެން 54 ވަނަ ނަންބަރާ ހަމައަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ލިޔުންތައް ބަލައިނުގަތުމަށް އެދި ޝާހިދާ އަލީގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[3]

4. ޝާހިދާ އަލީގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މި ހުށަހެޅުންތަކަށް ބަލާލުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5/SHN/380-2021/2022/12 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުމާބެހޭ ނިންމި ނިންމުމުން ނިންމާފައިވަނީ، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އެންމެހާ ހެކިތައް ބަލައިނުގަތުމާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 380/Cr-C/2021 ގެ [illegible] [illegible] ދަޢުވާ [illegible] [illegible] ގޮތުން ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ މަގެއް ނެތް ކަމަށެވެ. މިއީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން އެ ނިންމުން ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބަލާ އިސްތިއުނާފެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން:

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-B5/SHN/380-2021/2022/12 ނިންމުމުގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "ދައުލަތް، އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible]، ދައުލަތުން ޝ. ފުނަދޫ /
> [illegible]، ޝާހިދާ އަލީގެ މައްޗަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] 2022/HC-B12/54 [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible]، ޝ. ފުނަދޫ / [illegible] ޝާހިދާ އަލީގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން
> [illegible] [illegible] [illegible]، ޝާހިދާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،

---

[3] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން [illegible] [illegible] ފޯމު (24 ޖަނަވަރީ 2022)

މިނިވަންކަން ދޫކޮށް އަދި މަސްތުވާތަކެތީގެ އަމަލުގެ ކާރިސާއިން ސަލާމަތް ދަރިވަރުން އެއްވެސް
ކުއްޖަކު ފޯރުކޮށް ނެތުމަށް، ކުރިމަތިވެ އަދިވެސް މައްސަލަ، ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ބެލުމުގެ ބޭނުމަށް
ނަންބަރު 322/2021/CRC/255 ދަޢުވާ ހުކުމަށް ޤާޟީން ހުކުމްކޮށްފައިވާ، މިކަމާގެ
ނަންބަރު 380/Cr-C/2021 ޤަޟިއްޔާއިން ދަރުބާރުގައި މަޙްކަމާގެ ކުދިގެ
ދިމައިން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 120 ގެ (ހ)
އަށް ރިއާޔަތްކޮށް މައްސަލައިގެ ކުރިން ގެންދިޔުން ނިންމައިފި ކަމަށް ފާހަގަކޮށް
ޝަރީޢަތް ކުރިއެވެ."

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައިދީން ހުކުމްކުރެވިފައިވާ އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތްތައް، އެ ޙާލަތްތަކަށް ދިރާސާ ބެލުން:

6. ޝަރީޢަތް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-B5/SHN/380-2021/2022/12 ނިންމުމުން އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތްތަކުން ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން 06 (ހަޔެއް) އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތް ހުކުމްކުރެވިފައެވެ. މި ޙާލަތްތަކުން ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހުކުމްކުރެވިފައި،

(ހ) ފުރަތަމަ އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތަކީ، ޝަރީޢަތް ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76 (ހުކުމްތަންފީޛު ޤާނޫނު) ގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމުގައި ބެލުން ހުކުމްގެ ޤާނޫނީއެވެ.

(ށ) ދެވަނަ އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތަކީ، އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (ކުޑަ ކުދިންގެ ޙައްޤު
އަދި ޖިނާއީ ޢަދާލަތުގެ ޚާއްޞަ ހުކުމްތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) އާ ޚިލާފަށް
ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބެލުން ހުކުމްގެ ޤާނޫނީއެވެ.

(ނ) ތިންވަނަ އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތަކީ، އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ
ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބެލުން ހުކުމްގެ ޤާނޫނީއެވެ.

(ރ) ހަތަރުވަނަ އިސްތިސްނާއީ ޙާލަތަކީ، އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ
އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 120 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބެލުން ހުކުމްގެ
ޤާނޫނީއެވެ.

(ހ) ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާއަކީ، އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 115 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

(ށ) ދެވަނަ އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާއަކީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 117 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

މީގެ އިތުރުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު މައްސަލައިގެ [illegible] ކުށް ބަލައިގަތުމުން [illegible] އަދި ކުށް ބަލައިގަތުމާމެދު ނިންމާ ނިންމުމަކީ ފަނޑިޔާރުންގެ އިޖުތިހާދުގެ ދާއިރާގައި ކަމުގައިވާ [illegible] [illegible] ނިންމަވާފައިވީ ނަމަވެސް، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] ޤަޟިއްޔާގެ[4] 15 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން ދަޢުވާ ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖުތިހާދު ކުރައްވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް އިސްތިއުނާފު ކޯޓަކުން ވަންނަވާން [illegible] [illegible] އެ އިޖުތިހާދުކުރެއްވި ނިޔަތް [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] އެގޮތުން އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާގައި ހުށަހަޅާ ކަމަށެވެ.

7. [illegible] [illegible] ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކަށް ޖަވާބުދާރީވެވުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅި، [illegible] ޤާނޫނުގެ[5] 3 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] ނުކުތާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible]

---

[4] [2022] SC 39

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76

މައްސަލައިގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ފައިސާއަކީ ދައުލަތުން ގާނޫނީ ގޮތުގައި ދައުލަތަށް ޙައްޤު އެއްވެސް ބަދަލެއް ނުވާ އެ ޝަރުޢާ އޮޅުމަކުން ދައުރުގައި ބޭނުންކުރުމުގައިވާ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޢަބްދުﷲ ޝަރީފް ޢަބްދުއްރަޙްމާން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[6] ގެ މައްސަލާގައި ދައުލަތުން އެ ފާހަގަކުރި ވަރު ނިންމުމަށް ނިންމާފައި ނުވާނެކަމަށާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[7] 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ވަކި ހުކުމް ބަލައިނުގަތުން ކަނޑައަޅައިދިނުމަ ދީން އަމަލު ކުރަންޖެހޭނެ ގޮތުގެ އެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޙާލަތު އަލިގެ ހުކުމްގެ އެއްވެސް ހުކުމަކަށް ހުކުމްކޮށްފައިވީ ނަމަވެސް 119 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން 120 ވަނަ މާއްދާއަށް ތަފާތުކަން އެނގެން އޮންނަނީކަމަށްވެ. މިގޮތުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[8] 115 ވަނަ މާއްދާއާއި 117 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ފާރަވެރިކަން ކަންކަން މުޅިން ބަރުޢަދު ނުކުރަނިވިފައިވާ ސަބަބަކީ ފަރިޔާދު އިތުބާރު ބަޔާންކުރާ ގާނޫނީ ދައުލަތުން ބެލުމަށްފަހު، އެ ގާނޫނީ ގޮތުގައި ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ. އަދި ދައުލަތުން ނިންމާފައިވާ ބަދަލު ގަނޑުވެރިކަން އެއްވެސް ކަމެއް ނުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ޤާނޫނީ އަދިގެ ހުކުމްތަކުން ޝަރުޢީގޮތެވެ.

ސަފީރުގެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ނުކުތާ - ހުކުމް ބަލައިގަތުމުގެ ނިޔާ ނިންމުން

8. އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ނިންމުމަކީ ހުކުމްތަކުގެ ޤާނޫނުގެ[9] 3 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާކަމަށެވެ. މި ނުކުތާ އިތުރަށް

---

[6] [2021] SC 110

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[8] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[9] ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76

ތަފްސީލުކުރަމުން ދަޢުވާތަކުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކާއި ހުށަހަޅާފައިވާ ދަލީލުތައް ބަލައިގަނެވޭނީ އެ ހެކިތަކަކީ ކޯޓުން

ނިންމާފައިވާ ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުގެ ތެރޭގައި އެކަމާ ސީދާ ގުޅުންހުރި ހެކިތަކަށް ބަލައިގަނެވޭނެކަމަށެވެ.

9. ހެކީގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި ވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> " އެއްވެސް ޤަޟިއްޔާއެއް ނުވަތަ މައްސަލައެއްގައި ހެކިދޭކަށް ނުވަތަ ދެއްކޭނީ އެކަމާ
>
> ގުޅުންހުރި ހަޤީޤަތްތަކާ ބެހޭ ހެކިތަކެވެ. އެހެނިހެން ޙާލަތްތަކުގައި ބަލައިގަނެވޭ
>
> ކަންތައްތަކާއި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ބަލައިގަނެވޭ ކަންތައް ޢިލާވަކޮށް
>
> އެއީ އެ މައްސަލައެއްގެ ދަށުން ބަލާ ކަމުގައި ބަލައިގަތުމަށް ކަންތައްތަކަށް ވަގުތު އެކުލެވޭ
>
> މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ކަންތައްތަކެވެ. ބަލައިގަނެވޭ މައްސަލައިގެ ނުވަތަ އެއާ ގުޅުންހުރި
>
> ކަމެއްގެ ސަބަބުން ކަމުގައިވާ ނުވަތަ ނަތީޖާ ކަމުގައިވާ ކަންތަކުގެ ހަޤީޤަތްތަކެވެ. އެކަމާ
>
> މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ކަމެއް ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ."

10. މި މާއްދާ ތަފްސީލުކުރަމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] [illegible][10]

ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> " ހެކީގެ ޤާނޫނުގެ 03 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ ގުޅުންހުރި ހަ (relevancy of
>
> facts) ދެނެގަތުމާ ގުޅޭ އުސޫލުތަކެވެ. މި ގޮތުން މި މާއްދާގައި ދެ އުސޫލު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.
>
> ފުރަތަމަ އުސޫލަކީ މައްސަލައާ ނުވަތަ ޤަޟިއްޔާއާ ސީދާ ގުޅުންހުރި ހެއްކާ ކަމުގައި ވަނީ އެއީ
>
> ގުޅުންހުރި ހެއްކާއި ކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭނެ އުސޫލެވެ. ދެވަނަ އުސޫލަކީ، މައްސަލައިގެ
>
> ވާޤިޢާ އެއީ އެ ހެއްކާ ސީދާ ގުޅުމެއް ނެތް ނަމަވެސް، އެ ހެކީގެ ސަބަބުން އެ ވާޤިޢާއާ ގުޅުން
>
> ނިންމުމަށް ސަރީޙަކޮށް ފަސޭހަކުރުވަނީ ދިނުމުގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ އެ ހެކީގެ ސަބަބުން ހަމަޖެހޭކަމުގައިވާ
>
> އެފަދަ ހެކިތަކަކީ ދީފާ ބަލައިގަތުމުގެ ސަބަބުން އެ ހެއްކަކީ ގުޅުން ހުރި ހެއްކެއް ކަމުގައި
>
> ކަށަވަރުކުރަން ބޭނުންވާ އުސޫލެވެ."

---

[10] [2022] SC 19

11. އެހެންކަމުން، މައްސަލައެއްގެ ވާޤިޢާއެއް ސާބިތު ކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ހެކި ހުށަހެޅުމުގައި "ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތުގެ ނަމެއްވެސް އެއްވެސް އިރަކު އެއްވެސް ތަނެއްގައި ދިނުމު ކާނޫނީ ހައްޤެއް ފަރާތަކަށް"[11] ވުން ލާޒިމުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެ ހެއްކެއްގެ ސަބަބުން ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކުރުމަށް ސަލާމަތްތެރިކަން ފާސްކުރެވެން ދިއުން ނުވަތަ އެ ހެއްކަކީ އެހެން ހެއްކަކުން ބުރަވެރުން ދޫކޮށް ހެއްކަކަށް ވެގެން ދިޔުމުގެ ސަބަބުން މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ހެއްކެއް ކަމަށް ކަނޑައެޅޭން ކަމަށް ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ[12] 03 ވަނަ މާއްދާއިން ބާރުލިބިދެއެވެ.

12. އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގައި ދިފާޢު މައްސަލައިގެ ނިންމުމަށް ބެލުމުން ހެއްކާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ[13] ދި އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާކަން އެނގެން އޮތެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ހުރި ބަލައިގަނެވޭނެ ނިންމާފައިވަނީ އެ އުސޫލާއި ޚިލާފު އިދިކޮޅުވެއެވެ.

13. މީގެ އިތުރުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި ހުރި ބަލައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ނިންމުމުން ވާންޖެހޭނީ މައްސަލައިގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ބަރުދަން ނުވަތަ، ބޭރުފުށުން ފެންނަ (prima facie) ނިންމުމަކަށްވެއެވެ.[14] ސަބަބަކީ މައްސަލައިގެ މަސްއޫލިއްޔަތުން އަސްލުކޮށްގެން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހާޒިރުކުރުން ނިންމުމުން، މައްސަލައިގެ ބަދަލު ޝަރީޢަތް ފުރިހަމަވާނީ ހެއްކާ ކަނޑައެޅޭން ކަމަކަށް ނުފެނިގެންނެވެ.[15]

އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ އަދި ތިންވަނަ ނުކުތާ

14. އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާގައި ފަސްކުރިއްޖެނަމަ ޖިނާއީ ފަރާތުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (މަދަނީ ކޮންޓްރެކްޓު އަދި ޖަރީމާތަކުން ހިނގައިދާ ކަންކަމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) އާ

---

[11] ނަމޫނާ ޤަވާޢިދު ހެކިބެހޭ ޤާނޫނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި ހުށަހެޅުން ޖަނަވަރީ 24) 2022) ގެ 7 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުށަހެޅުން ހުރި ނަންބަރު 2 ގަވާއިދުގެ ދަށުން އަދި ހުށަހެޅި ސަބަބު

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76

[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 117 ވަނަ މާއްދާ

[15] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފީ މައްސަލަ ދ. ޕޯލީސް ސާރވިސް ޖަނަރަލްގެ ޙުކުމް 58 SC [2022] ގެ 44 ވަނަ ނުކުތާ

ޖިނާޔަތް ނިންމާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> " 5. "ވަކި [illegible]" [illegible] [illegible]:
>
> (ހ) ... (3) ވަކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ވަކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؛
>
> ... "

15. " [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" މި ބައި ތަފްސީރުކުރައްވަމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޢަބްދުﷲ [illegible] އަބްދުލްޣަފޫރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[16] ޤަޟިއްޔާގެ 182 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> " ... ވަކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ވަކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވަކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

އަދި އެ ޤަޟިއްޔާގެ 184 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> " [illegible] [illegible]، "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]..." [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެ [illegible]، [illegible] 08 ވަނަ [illegible]

---

[16] [2021] SC 110

[illegible]

" ... [illegible] "

ކުރިން ބަޔާންކުރެވުނު އެއްބަސްވުންތަކާ ޚިލާފަށް ކަމެއްކުރުމުން. މި ގޮތުން އެ ބަޔާންތަކުން ބުނެދެނީ ތި

ދިނުމުގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާގެ އެ ފައިސާ ނުލިބޭ ވާހަކަ ސާބިތު ވަކިކަމަކަށް

ސާބިތުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ހެކިތަކެއް ނުލިބޭ ޙާލަތުގައި ޤާނޫނީ ހިމާޔަތްލިބޭ އުސޫލު ވިސްނުމަށް

ވިސްނައިދީ ކަމަށްބުނެ ގޮސްފައިވަ، ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ މުޤަރުރު ކުރުމުގައި ތަބާވާންޖެހޭނެއެވެ."

16. ބުނެވިދާނެ ދައުލަތުން ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ ކުށް ކުށުގެ ކުރިން ދަޢުވާކުރާ ސާބިތުކޮށްދިނުމުގައި އެ މުދަލަކީ ކާކު

ކުށުގެ ކުށުގެ ބުރަ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދައުލަތް ސާބިތުވާން ޖެހޭ މިންގަނޑަކީ[17] ސާބިތު ކޮށްދިނުމުގެ ބާރު

ދައުލަތުން އުފުލަން ނުޖެހޭކަމުގައި ދައުލަތުން ޖެހޭ އެ ކަމަކީ ކުރީ ކުށުގެ ނުވަތަ އެ ތަފާތު ސާބިތުކުރުން

ގެންގުޅުމަށް މިންވަރަކު ބުރަދޭއްވައިދިނުމަށް. އަދި މި ތަފާތު ބުރަދޭއްވައިދިނުމުގެ ގޮތުން ދައުލަތުން ހަމަޖައްސަ

ބުރަތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ބަލައި ވަކިން ސާބިތުކުރުން ގޮތުގެ ކަމަށް ބެލެވިގެންދެއެވެ. އެ ތަފާތު ދެމެދުގައި މިންވަރު

ހުރި އަދި ފަރާތް ހިމެނޭގޮތުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަބްދުﷲ ނާޝިދު އަބްދުލްމަޖީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ**

ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[18] ދަޢުވާގެ 184 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ޙާލަތެއްގައި އަދި

ޖަރީމާތަކުން ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ[19] 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ

"ސާބިތުކުރަންވާނީ ބުރަދީ"[20] ދެނެގަނެވޭ ގޮތަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަބްދުﷲ ނާޝިދު އަބްދުލްމަޖީދު ވ.**

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[21] ދަޢުވާގެ 184 ވަނަ ޕެރެގްރާފުން ވަނީ ސާފުވެ. އެ ބުރަދީ

ދެނެގަތުމުގައި ކުރިން ބަޔާންކުރި އެއްބަސްވުންތަކާ ޚިލާފަށް ކަމެއްކުރުމުން ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ އެ ފައިސާ ނުލިބޭ

ވާހަކަ ސާބިތު ވަކިކަމަކަށް ސާބިތުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ހެކިތަކެއް ނުލިބޭ ޙާލަތުގައި ޤާނޫނީ ހިމާޔަތްލިބޭ

---

[17] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ މިންގަނޑަކީ "އެކަށީގެންވާ ޝައްކަކާ ނުލައި"

[18] [2021] SC 110

[19] ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014

[20] އެ މާއްދާގައިވަނީ "ވަކި ކުށަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުށުގެ ބުރަ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އުފުލަން ޖެހޭނީ، ކުށަކީ ވަކި ކުށަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުށުގެ ބުރަ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ސާބިތުކުރަން ޖެހޭ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ސާބިތުކުރުން ހިމެނޭގޮތުގައި، އެއްބަސްވެ ހަމަޖެހިފައިވާ އެ ދަޢުވާގެ ކުށުން ނުވަތަ އެކުލަވައި ސާބިތުކުރުން ދުވަހު ކަމަށް ބަލާނެ ގޮތް"

[21] [2021] SC 110

ދިފާޢުވާކަމަށް އާންމު ވިސްނުމުން ވިސްނާއިރު ކަނޑައެޅިގެން ގޮސްފިނަމަ، ސަރަހައްދު ކޯޓުގެ ބާރުތަކުގެ ތެރެއިން

ކުރުމަށް ތަފްސީލްކޮށްދެއެވެ.

17. މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ 5 ވަނަ ނުކުތާގައިވާ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> "... ދައުވާލިބޭ ފަރާތް އަމިއްލަ މީހަކަށް ހުރަހަކަށްވާ ގޮތަށް ހެއްކެއް ދެއްކުމަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ދަޢުވާ ކުރާ
>
> ދަރަޖައިގެ ޝަރުޢީ ދަލީލުތަކެއް ލިބިގެން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ދާޚިލްވެފައިވާތީ، އެފަދަ ހުށަހެޅުންތައް ކޯޓު
>
> ބަލައިގަތުމަށްފަހު ތަފްސީލުތަކާއި މަޢުލޫމާތު ސާބިތުކުރުމުގެ ގޮތުން ހުރަހަކަށްވާ ގޮތެއްނުވެއެވެ.
>
> އަސާސީގޮތުން ދަޢުވާ އަމިއްލަ މީހަކަށް ދައުވާލިބޭ ކުރި ދައުލަތް ސާބިތުވެފައި އެއް ހުށަހެޅުން ދަލީލު
>
> ތަކެއްގައި ފާއިތު އަދުލުވެރިކަން އޮތް ބަލައިގަތުމަށްޓަކައި އަމިއްލަ މީހަކަށް ސާބިތުވާގޮތަށްނުވެއެވެ. އަދި
>
> ފަރާތް އަމިއްލަ މީހަކަށް ތަފްސީލު ކުށުގެވެރިވެ ސަލާމަތުވުމަށް ބައްޔަކަށްވެފައިވާ ފަދައިން ދިނުމުގެ ހިތްވަރާ
>
> ހުށަހެޅި ދަލީލު ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން މަޢުލޫމާތުލިބިގެންވާ ފަރާތް އަމިއްލަ ނިމުމުގައި ޙުކުމްކޮށްފައި
>
> މިސާލަކަށް ބަހައްޓާ، ބަލައި އަދި ޙުކުމްކޮށްފައިވާ ހުކުމްގެ އަސާސަކަށްވެގެންދާ ހުރި ފަރާތުގެ
>
> ތަރައްޤީ ދިނުން ބަހައްޓަން ފަރާތުގެ ފާއިތުވެފައިވާ ހަރަކާތް ހުށަހެޅި ދަލީލު ދިނުމުގެ އަސާސަކަށް ޙަޤީޤަތަކަށް
>
> ފާއިތުވެފައި ސާބިތުކުރުމަށްނުވެއެވެ."

މި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު ހުކުމް ބަޔާންކުރުމުގައި ފަރާތްތަކުން ދައުވާއާއިދެކޮޅަށްވާ ރައްޔިތުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން

ބަލައިގަނެ ޙުކުމްކުރާ އިރުގައެވެ. ސަބަބަކީ މި ދަޢުވާގެ 16 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރެވިފައިން ފަދަ

ވެރިކަމުގެ ދަޢުވާކުރާފަރާތުގައި ކުރި ރައްޔިތުން ކުރީ މުޤައްދަމާގައި ސާބިތުކުރެވިފައިވުމާއި އެ މުޤައްދަމާ ކުރި

ކުރެވިފައިން ކުރި މުޤައްދަމާ ސާބިތު ކުރެވޭ ވިދާޅުވެފައި ފާހަގަ ދަޢުވާކުރާފަރާތުގައި ކުރި ސާބިތު ކުރެވޭ

ވިދާޅުވެ ކަމުގައި ނިންމައެވެ.

18. ސަރަޙައްދީ ކޯޓުގެ ކުރިން ހުށަހެޅިފައިވާ އާންމު އަސާސީ ކަނޑައެޅުން، ކުރިން ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ދަޢުވާކުރާފަރާތުގައި

ވަކި ކުރުމަށް ސާބިތުކުރުމަށް އޮތް ހުކުމަކީ ހުށަހެޅިފައިން ބަލައިގަނެ، ނަމަވެސް ދަޢުވާކުރާ ސަރުކާރު ގޮތުގައި

ހެއްކެއްކަމުން ބަލައިގަނެވޭ، އަދި ހެއްކެއް އެއީ ސަރީޙަކޮށް ޝަރީޢަތުން ޤަބޫލުކުރާ ހެއްކެއްކަމަށް ފެނިގެންދެއެވެ. ހެއްކެއް އެއީ މައްސަލައިގެ ވާހަކައިގެ ސާބިތުކުރުމަށް ގުޅުމެއް ނެތް ހެއްކެއްކަން ދޭހަވެއްޖެނަމަ، ނުވަތަ އަދި ހެއްކަކީ ބަލައިގަތުމުން ހެއްކާ ނުކުރެވޭ ގޮތަކަށް ޤާނޫނުން ކުށުގެ ހައިސިއްޔަތު (މިސާލަކަށް ހިއަރސޭ އެވިޑެންސް ނުވަތަ އިމްޕްރޮޕަރލީ އޮބްޓެއިންޑް ފަދަ)، އަދި ހެއްކެއް ސަރީޙަކޮށް ޤަބޫލުކުރާނެ ނުކުތާތަކުން ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު އިނކާރު ކުރެވޭނެއެވެ.[22] އެހެންކަމުން، ވަކި ހެއްކަކީ މައްސަލައާ ގުޅޭ ނުވަތަ ހެއްކެއްކަން ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު ކުރިން ބެލުމުގެ ފަރާތުން ކުރެވޭ ކޯޓުގެ ތަކުރާރު ދަށުން ދަފުތަރު ކޯޓުގެ ހުކުމް ނުކުތާގައި ބަލައިގަތުން ދުރުހެލިކުރުމުގައި އަޅާނުލައި ބަލަފައެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ހަމަލު ވަކި ނުކުތާއާއި ވަސީލަތު ނުކުތާ

19. އިސްތިއުނާފީ ހަމަލު ވަކި ނުކުތާއާއި ވަސީލަތު ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭ ނިންމުން ނިންމާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[23] 120 ވަނަ މާއްދާއާ އެ ޤާނޫނުގެ[24] 115 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. މިފަދައިން ދެފަރާތުން ބައްލަވާފައިވާ ސަބަބަކީ ޝަރީޢަތް ޢަމަލު ފަރާތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[25] 120 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުގެ ހައިސިއްޔަތު ނުކުތާއެއް އެ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ދަތުރުކުރާ ނިންމުމުގެ ނިންމުންފައިވާއިރު ވަކި މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިޔުމުގެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭ ގޮތުގެ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު އަދި މައްސަލައާ މައްސަލައިގެ ހުރިހާ ކުރިއަށްދިޔުމުގެ މައްސަލައެއް ނިންމާފައިވާ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތުވެއެވެ.

---

[22] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފީ ދާއިރާ ދައުލަތު ބަދަލުވެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް [2022] SC 58 ގެ ފަސްވަނަ 39 ވަނަ ނުކުތާ

[23] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[24] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[25] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

20. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[26] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން ދެބަޔަކަށް ބެލެއެވެ. އެއީ [illegible] ހިންގަމުން މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހެޅުން[27] އަދި [illegible] ހިންގަމުން [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހެޅުން[28] މި ދެބަޔެވެ. ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހަޅާފައިވަނީ 24 ޖަނަވަރީ 2022 ގައެވެ. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން [illegible] 04 ޖަނަވަރީ 2022 ގައި މައްސަލަ [illegible] ހިންގަމުން [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ. އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ހިންގަމުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން[29] [illegible] [illegible] ހިންގަމުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ އެ ޤާނޫނުގެ[30] 120 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެ މާއްދާގައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> " 120. (ހ) ދައުވާކުރުމަށް [illegible] [illegible] ދިފާޢު [illegible] [illegible] ދިފާޢު [illegible] ލިބޭ ޙައްޤު އެ ދިފާޢު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
>
> (ށ) މި [illegible] (ހ) ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[26] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[27] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާ

[28] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 116 ވަނަ މާއްދާ

[29] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[30] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

(ސ) ދަޢުވާކުރުމަށް [illegible] [illegible] ދިމާއެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،

މި މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible]

[illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible]

ނިންމަންވާނެއެވެ."

21. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-HCL/27 އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުއްދައާއިމެދު ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ނިންމުން [illegible] [illegible] 8 ވަނަ ނުކުތާގައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> " [illegible] ކުރިއަށް ދިޔުމަށް [illegible] ކުރިން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅަންޖެހޭ [illegible] [illegible] ފުރުސަތުދިނުމަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible]."

އަދި ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ އަބްދުﷲ ނަސީމު[31] ގެ މައްސަލައިގައިވެސް މި [illegible] ހަމަ މިފަދައިން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފު [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ[32] 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2

---

[31] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-B12/40 ފައިސަލާގެ 12 ވަނަ ނުކުތާ

[32] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ފަދަ ދިފާޢެއް ނުވަތަ 120 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެއްވެސް ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާފައިނުވެއެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާކަމަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ފަހިނުވާ ގޮތުން ނިންމުމަކީ ކުރެވޭނެކަމެއް ނޫނެވެ.

22. އެހެންކަމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[33] ތަފުސީލުވާ ގޮތުން، މަތީގައި ވިސްނާލުމުން މައްސަލައިގައި ބަލައިގަތުމަށްފަހު އެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނެވި އެ ޤާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާ ނުވަތަ އެ ޤާނޫނުގެ 121 ވަނަ މާއްދާ ނުވަތަ އެ ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ފަދަ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅައިގެންނެވެ.[34] މި މައްސަލައިގައި އެފަދަ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާތީވެ، ޤާނޫނުގެ[35] 120 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަށް ރިޢާޔަތްކުރި މައްސަލަ މަޖިލީހުގެ ބެލުން ނިންމުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[36] ތަފުސީލު އުޞޫލާއި ޚިލާފު އުސޫލު ނިންމާފައެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާ

23. ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ނިންމާ ޙުކުމުގެ ނިންމުމަކީވެސް މައްސަލައިގެ މަސްއޫލުން ފަސްޖެހުމާ ނުވާ ނިންމާ ނިންމުމަކަށް ވުމަށްޓަކައެވެ. އެގޮތުން މި މަރުޙަލާގައި ނިންމާ ނިންމުމެއްގައި ކުރީގެ މާއްދީ ޙުކުމް ނުވަތަ މައްޗަށް ޙުކުމް ގޮތުން އެއްވެސް ނިންމުމެއް ނުނިންމާނެއެވެ. އިސްތިއުނާފު ކޯޓު ނިންމުމުގައި " ވަކިގޮތަކަށް އެންމެ ކަންކަމުން ރިޢާޔަތްކޮށް މައްސަލަ ނިންމުމަށްޓަކައިފައިވާތީވެ، ދެކެވޭ ގޮތަށް ބައި މަދު ފެންނަ ސޫރަތްތަކުގައި ނެތީ ނުކުތާ" މިފަދައިން ބައްލަވާފައި މައްސަލައިގެ މާއްދީ ޙުކުމް ބަދަލުކުރުމަށް ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވާ ކަމުގެ އިޖުތިހާދު އަރިއްކޮށެވެ.

---

[33] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[34] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-HCL/27 އިސްތިއުނާފު މައްސަލައިގެ ޤަޟިއްޔާގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ނިޔާގެ ނިންމުމުގެ 8 ވަނަ ނުކުތާ

[35] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[36] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

އެހެންނަމަވެސް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[37] 117 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއްގައި ނިންމާ ނިންމުންތައް ނިންމަން ޖެހެނީ މައްސަލައަށް މައުޟޫޢީގޮތުން ބެލުމަކާ ނުލާކަން އެނގެންދެއެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

24. މި މައްސަލައިގައި އަދުލުއިންސާފު ބުނެފައިވާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފުލްބެންޗުން ޖިނާއީ އަޕީލް ނ. އދދ ޤަޟިއްޔާގެ[38] 15 ވަނަ ނުކުތާގެ (ށ) ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތަށް މި މައްސަލައިގައި އޮތީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-B5/SHN/380-2021/2022/12 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުމުގައި ހުކުމް ބަޔާންކުރުމުގައި ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ކަމަށް ފެނެއެވެ.

25. އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭ ނިންމުމުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[39] 120 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ބަލާއިރު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 380/Cr-C/2021 ޤަޟިއްޔާއިން ނެރުނު އަމުރުގެ މައްޗަށް ކޯޓަށްވާ މަތީ ފޮނުވުމުގެ ކުރުގެ ދައުރާ މައުޟޫޢީގޮތުން ކުރިއަށް ގެންދެވުން ނުކުރެވޭ ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ޤާނޫނު މުއްދަތު ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތަކާއި އަދި މި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކާ ކަމަށްވާތީ ރިޢާޔަތްކޮށް ތާރީޚާ އަދިގެ ވާހަކަ ހުށަހަޅާފައިވާ ގުޅިގެން ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަލުން ދޫކޮށް ކަނޑައެޅުމަށް ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރުން އެއްބަސްވެ ނިންމެވި ޙުކުމް:

26. މި މައްސަލައިގެ ހަޤީޤަތްތަކަށް ބަލާއިރު، ޝަރީޢަތުން ދު ނުކުތާއަކާ މެދު ދެއްކުނު ކަމަށް އަރުވުން ނިންމީމެވެ. އެއީ؛

---

[37] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[38] [2022] SC 39

[39] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

(1) ޤާނޫނީ އެހީގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ނަގާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[40]ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރު[41]ގެ ދަށުން ކަމުގައިވާއިރު، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި ޤާނޫނީ އެހީގެ ފަރާތުން ނަގާފައިވާ ދިފާޢުއްގެ ޙައްޤު[42] މި ޤާނޫނުގެ 120 ވަނަ މާއްދާއިން ދަމާނާއި، މައްސަލައިގެ ގޮތުން ސާބިތުވާ ކަމެއް އެ މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދެވުން ނުވެވޭކަމަށް ނިންމުމުގެ ކުރީން ނިންމައިފައިވާތީއާއި،

(2) މި މައްސަލައިގައި ޤާނޫނީ އެހީގެ ފަރާތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[43]ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާފައިވާއިރު، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުކުމްތަކަކީ ސީދާ މައްސަލާއާ ގުޅޭ ހުކުމްތަކެއްކަމަށް ނުވާތީއާއި، މި ހުކުމްތަކުން ޤާނޫނީ އެހީ މަރިޔަމްގެ އަމަލުގެ ސާބިތުވާނެކަން ދަލީލުތަކެއްކަމުގައި އެއްވެސް ހުއްޓަސް ފާޅުނުވާކަމަށް ކުރިމަތިލީ ކަމުގެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، މިފަދައިން ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ހުކުމް ވަކިކުރުމަށް ނިންމާފައިވާތީ.

27. މި މައްސަލައިގެ ވާޤިއާތަކުން، މި މައްސަލައަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[44]ގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ދައުލަތުން ފަރާތުގެ މައްސަލަ ދައުލަތު ކުރިއަށް ގެންދިއުން ކަމަށް މަދަނީ މިންގަނޑުން ބަލައި، އެ ދައުވާއަށްގެން ކުރިއަށް ގެންދިއުން ކަނޑައަޅާފައިވާ މައްސަލައެކެވެ.[45] ޤާނޫނީ އެހީގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިކޮށް ހުށަހެޅި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[46]ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 ވަނަ

---

[40] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[41] ވަކި ހުކުމަކީ ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކޮށްދެވިފައިވާ ހުކުމެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން

[42] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016)ގެ 120 ވަނަ މާއްދާ (ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ ހައްޤުތަކާއި ދިފާޢުގެ މާއްދާ)އަށް ބަލާށެވެ

[43] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[44] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[45] މި ނިންމުމުގެ 21 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން

[46] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ނަންބަރަށް ރުޖޫޢަވީ، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުއްޖަތް ބަލައިނުގަތުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމެވެ.[47] މި ހުށަހެޅުމާއި ގުޅިގެން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[48]ގެ 120 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އަށް ރުޖޫޢަވީ، ޝަރީޢަތް އަރިހުގެ މައްސަލަ ކުރުކޮށް މަސައްކަތްތެރިންގެ ކުރުގެ ދައުވާ މައްސަލައިގެ ޒާތުން ކުރިއަށް ގެންދެވުން ނުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި ބާޠިލުކުރައްވައިފައެވެ.

28. ރިޔާސަތުގެ ޤަރާރުގެ 22 ވަނަ ނުކުތާއާއި 23 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ފަދައިން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[49]ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމަކާ ގުޅިގެން، އެ މަރުޙަލާގައި ހިނގާ ވަޒަންކޮށް، މައްސަލައިގެ މަޢުލޫމާތު އަސާސްތަކާ ފުށުއަރާކަން، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގެ ތަރުތީބު ފުރިހަމަވާނެ ގޮތަކަށް، އަދި އެ މަރުޙަލާގައި ދައުވާކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ދިފާޢުގެ ހުށަހެޅުމާއި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުންތައް ދިފާޢުގެ ފަރާތުން މާއްދާއަށް، އެހެނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[50]ގެ 120 ވަނަ މާއްދާއަށް ރުޖޫޢަވީ، އެ މާއްދާ މިހާރުގެ މުއްދަތު ބަލައިގަތުން، ކުރިމިނަށް ޙާލަތުގެ މައްސަލަ ބާޠިލުކުރެވޭނެކަމަށް ނިންމަވާފައެވެ.

29. ދެން އޮތް ސުވާލަކީ ޝަރީޢަތް އަރިހުގެ ފާހަގަކުރުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[51]ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާފައިވާތީ، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމަކީ ސީދާ މައްސަލައާ ގުޅޭ ހުށަހެޅުމެއްކަމަށް ބެލެވޭނެތޯއާއި، މި ހުށަހެޅުން ޝަރީޢަތް އަރިހުގެ އަމަލެއް ކުރެވިފައިވާކަން ދަލީލުތަކުން އެއްވެސް ހުއްޖަތެއް ފެންނަން ނެތްކަމަށް ބަޔާންކޮށް، މިފަދައިން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން މަރުޙަލާގައި މި ހުށަހެޅުން ވަޒަންކޮށްފައިނުވާކަމުގެ ދޫކޮށް ސުވާލެވެ.

---

[47] މި ކަން ޝަރީޢަތް އަރިހުގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިލާ ކޯޓުން ހުށަހަޅާފައިވާ "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާ ފޯމު" (24 ޖަނަވަރީ 2022) އިން ފެނެއެވެ.

[48] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[49] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[50] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[51] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

30. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 އިސްމާޢީލް [illegible] މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ޤަޟިއްޔާގައި [illegible]

31. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/85 ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] (prima facie) [illegible]

32. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 އިސްމާޢީލް [illegible] މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ޤަޟިއްޔާގައި [illegible][52] [illegible]

---

[52] މި ޤަޟިއްޔާގެ 39 ވަނަ ނުކުތާގައި

ހެއްކަކަށްވެގެން ދިޔުމެވެ. ސަރަޙައްދުގެ ކޯޓުން ހުކުމަކާ ހުށަހެޅުމުގެ މަރުޙަލާގައި ހެއްކާ ގުޅޭ ޤާނޫނު ނިންމާ ނިންމުމަކީ ހެއްކަށް މަތީ މަތިން ބަލައި، ޕްރައިމާ ފޭސީ (prima facie) ނިންމުމެއް ކަމަށްވާއިރު، މި މަރުޙަލާގައި ފަނޑިޔާރު ބަލަންވާނީ އެ ހެއްކަކީ، އެއާ ދުރު ސަރަޙައްދުގެ މަރުޙަލާގައި ބަރުސްކުރެވިފައިވާ ހެއްކެއްކަން ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ. ސަރަޙައްދުގެ ކޯޓުން އަންނަ މަރުޙަލާގައި ސަރަޙައްދުގެ މަރުޙަލާގެ ބެލެއިން ގޮތެއް ކަނޑައެޅިފައިން ކަމަކަށް ގޮތެއް ކަނޑައެޅިގެން ދިޔުމުގެ ނަތީޖާއަކީ، ޤާނޫނުން ކަނޑައެޅިގެންވާ ކުރު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އެކަށީގެންވާ ދިރާސާއެއް ނުކުރެވި، މައްސަލައިގެ މައްސަލާ ނުވަތަ ވަކި ސީދާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅިގެން ދިޔުމެވެ.

33. ތާރިޖާ އަލީގެ މައްޗަށް ދައުވާ ކުރެވިފައިވާ ކުށުގެ ބާވަތަށް ބަލާއިރު، އެއީ އެ ކުށުގެ ޖަލުން އެ ކުރާ ގުޅޭ އެހެން ކުށެއްވެސް ހިފުން ކުށަކަށްވާއިރު، ގުޅިފައިވާ ކުރާ ގުޅޭ ހިނގާ ހުކުމުކުރީ އެކަށީގެންވާ ކަމުގައެވެ. ސަރަޙައްދުގެ ކޯޓުން ހުކުމަކާ ހުށަހެޅުމުގައި ގުޅިގެން މި މަރުޙަލާގައި، މަރުޙަލާއަކީ، ސަރަޙައްދުގައި މައްސަލައިގެ މައްސަލާގައި ހުރި ވަޒަންކޮށް ފިޔަވަޅުތަކަށް ތުހުމަތު ބަންދުގެ ބަދަލުގައި، މަތި މަތިން ޕްރައިމާ ފޭސީ (prima facie) އުސޫލުން ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭ މަރުޙަލާއެއް ކަމުގައި ދެކެވެނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ހުކުމްކޮށްފައިވާ ނަންބަރު 380/Cr-C/2021 ގެ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިން ބަލައިގަތުމަށްފަހު ތާރިޖާ އަލީގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުޖްޖަތްތަކާއި ދިނުން، ބަޔާންކޮށްދިނި ކަންކަމުގެ އަލީގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަމުރުން ގުޅޭ ކަނޑައަޅާފައިވާކަމުގައި ދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު:

34. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޝުޖާޢު މުޙައްމަދުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އެޕީލުގައި ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B5/SHN/380-2021/2022/12 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން [illegible] ހުށަހެޅުމާއެކު ނިންމި ނިންމުން ބާޠިލުކޮށް، މި ޤަޟިއްޔާގައި ހަމަޖެހިފައިވާ އުސޫލުތަކާއި އަދި މައްސަލައިގެ [illegible] ކަންތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަލުން ބެލުން [illegible] މި މައްސަލަ [illegible] ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނު މުޙައްމަދު